

Investigació en Turisme i fonts de finançament de la Unió Europea

BEATRIZ MARÍN GARCÍA

*Consultora de Turisme, Innovació,
Transport i Política Regional del
Centre Balears Europa – Brussel·les*

Resum

La Unió Europea és la primera destinació turística mundial. L'any 2013 va gestionar el 40% del total del mercat global. En termes econòmics l'activitat turística és el tercer motor de la Unió Europea que genera directament i indirectament més del 10% del PIB de la Unió i crea 9'7 milions de llocs de treball a 1'8 milions d'empreses.

Però hi ha destinacions emergents a Àsia i al Pacífic que si continuen la tendència actual podrien fer-se l'any 2030 amb gran part del mercat turístic del Mediterrani. Per aquest motiu la Comissió Europea treballa en una estratègia que permeti perllongar el seu lideratge del sector mitjançant accions que englobin innovació, sostenibilitat i creixement econòmic.

Paraules clau: Unió Europea, finançament, investigació, turisme, recerca

Abstract

The European Union is the world's first tourist destination. In 2013 it handled 40% of the total global market. In economic terms, tourism is the third engine of the European Union generates directly and indirectly more than 10% of the Union's GDP and creates 9.7 million jobs to 1.8 million companies.

But there is emerging destinations in Asia and the Pacific if the current trend continues could be made in 2030 with most of the tourist market in the Mediterranean. For this reason the European Commission is working on a strategy that allows you to extend its leadership in the sector through actions that include innovation, sustainability and economic growth.

Keywords: European Union, funding, investigation, tourism, research

1. Finançament europeu en el sector turístic accessible per a universitats

Totes les accions que la Comissió Europea finançarà durant el període 2014-2020 han de girar entorn de la consecució global d'aquests 5 objectius.² Així que qualsevol programa de finançament, a part de complir amb els objectius específics de cada convocatòria han de prioritzar la seva estratègia cap aquests 5 punts.

1. Treball: Creació de treball pel 75% de les persones de la Unió Europea entre 20 i 64 anys.
2. R+D: El 3% del PIB de la UE serà invertit en R+D.
3. Canvi climàtic i sostenibilitat energètica: L'objectiu és reduir les emissions de gasos efecte hivernacle un 20% i alhora augmentar un 20% l'ús d'energies renovables i l'eficiència energètica.
4. Educació: Rebaixar la taxa d'abandonament escolar prematur un 10%.
5. Lluita contra la pobresa i l'exclusió social: Reduir a menys de 20 milions la xifra de persones en risc de pobresa i exclusió social.

El turisme és una activitat transversal a moltes de les àrees en les quals treballa la Comissió Europea per tant es pot aconseguir finançament a través de diversos programes temàtics. Tot i així, és la Direcció General de Creixement (DG Growth) la que s'encarrega específicament de les activitats i programes en matèria turística.³

Una de les accions que ha dut a terme la DG Growth és la publicació l'octubre de 2014 la Guia de Finançament Europeu 2014-2020 pel sector turístic³ amb informació sobre programes, convocatòries, objectius, qui pot participar, com es pot accedir... Les universitats o els centres de recerca poden participar com a socis de qualsevol de tots aquests programes. Només no ho poden fer en subconvocatòries especials, com per exemple en el cas de les Capitals Europees de la Cultura.

1.1. Finançament mitjançant l'àrea de Política Regional⁴

Són les úniques ajudes que no es tramiten directament amb la Comissió Europea. Són uns fons que la Comissió Europea reparteix per països per després invertir-los segons els programes operatius definits estatalment i les prioritats de finançament en funció de les necessitats de cada regió.

- Fons de cohesió: Són fons destinats a equilibrar les desigualtats entre regions europees i els receptors són països amb una renda nacional bruta per càpita inferior al 90% de la renda mitjana de la UE. Balears és una regió desenvolupada pel que no rep aquest tipus de finançament. Els projectes turístics han d'anar enfocats a propostes sobre medi ambient i transport

² http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/targets/index_es.htm

³ http://ec.europa.eu/growth/sectors/tourism/index_en.htm

⁴ http://ec.europa.eu/regional_policy/index.cfm/en/funding/

- **Fons Social Europeu (FSE):** El seu objectiu és incrementar la productivitat i la qualitat del treball mitjançant l'educació i la formació. Destinat a invertir en persones i en millorar les condicions de treball i formació. (Treball i mobilitat laboral, Inclusió social i lluita contra la pobresa, Educació, capacitat i aprenentatge permanent, millora de la capacitat institucional i eficàcia de l'administració pública...). En matèria turística es poden co-finançar entre el 50% i 100% del cost de projectes de formació en el sector.
- **Fons Europeu de Desenvolupament Regional (FEDER):** Aquests fons estan destinats a corregir els desequilibris entre regions. El 80% del total dels fons es concentraran a les 4 àrees prioritàries: R+D, programa digital, PIMES i economia basada en emissions baixes de carboni. En matèria turística són finançables accions relacionades amb models de turisme sostenible i que millorin el patrimoni cultural i natural. Activitats relacionades amb la recerca en turisme, el desenvolupament de noves tecnologies o activitats de clústers com a eina de diversificació turística. El pressupost dedicat a aquesta àrea pot cobrir fins al 50% del cost total del projecte.
- **Fons Europeu Agrícola i de Desenvolupament Rural (FEADER):** Destinat a les àrees rural i la millora de la competitivitat agrícola, aconseguir la sostenibilitat dels recursos naturals i el medi ambient, aconseguir un balanç a les economies rurals i assegurar la continuïtat dels llocs de treball. En matèria turística es poden presentar accions per la millora de la qualitat dels productes agrícoles i del medi rural, fomentant el turisme com una activitat diversificadora de l'economia rural. Aquest fons cobreix un mínim del 20% del cost del projecte.
- **Fons Marítim i de Pesca:** Ajudes dedicades al sector pesquer. Espanya és el país que rebrà més ajudes de tota Europa (1,16 milions d'euros) durant el període 2014-2020. Els seus objectius són: Ajudar al sector pesquer a caminar cap a una transició de pesca sostenible, donar suport a les comunitats costaneres per diversificar la seva economia i finançar projectes que promoguin la creació de llocs de treball. El turisme pot promoure la diversificació econòmica a les zones dependents de la pesca mitjançant alternatives de turisme ecològic. Les ajudes oscil·len entre el 20% i el 75% del cost total de l'acció.

1.2. Finançament mitjançant l'àrea de Medi Ambient

El programa LIFE⁵ és l'instrument de finançament de la DG MEDI AMBIENT que té com a objectiu donar suport a accions per la recuperació i conservació de la natura, la biodiversitat o el canvi climàtic. A més, s'inclouen accions sobre infraestructura verda i eficiència energètica.

En matèria turística hi tenen cabuda accions sobre el llançament de projectes pilot en aquestes àrees, de demostració de noves metodologies o de disseminació d'informació sobre projectes. Amb aquest programa es pot finançar fins a un 60% com a màxim del cost total i fins al 75% en el cas de projectes sobre protecció d'entorns i espècies.

⁵<http://ec.europa.eu/environment/life/>

El projecte Burren Tourism for Conservation⁶ desenvolupat a Irlanda per les universitats de Galway i de Dublín va consistir en l'elaboració d'un pla per evitar l'impacte de l'activitat turística a l'àrea de Burren i els Cliffs of Moher. La Unió Europea cobreix el 50% del cost total del projecte (1.108.872€ durant 2012-2017).

1.3. Finançament mitjançant l'àrea de Recerca i Innovació

El programa HORIZON 2020⁷ és l'instrument de finançament de la Comissió Europea per a les àrees de recerca i innovació i és gestionat principalment per la Direcció General de Xarxes de Comunicació, Continguts i Tecnologia (DG CONNECT) i la Direcció General de Recerca i Innovació (DG RTD). Tot i que segons la temàtica dels projectes afecten també a altres direccions generals de la Comissió Europea. Té 3 àrees de treball prioritàries: Excel·lència científica, Lideratge industrial i Reptes socials. Contempla el finançament d'accions relacionades amb el sector turístic mitjançant 3 subprogrames:

- Marie Skłodowska-Curie Actions (MSCA)⁸: Programes d'intercanvi doctoral amb sectors no acadèmics per a què investigadors científics desenvolupin la seva carrera.
- Leadership in Enabling and Industrial Technologies (LEIT)⁹: Desenvolupament d'eines digitals i relacionades amb les noves tecnologies perquè siguin implementades en sectors creatius i culturals.
- Europe in a changing world (REFLECTIVE)¹⁰: Investigació per aproximar a noves audiències continguts culturals. Per exemple, informació de museus o processament multimèdia de continguts com a eina de conservació del patrimoni cultural.

Un exemple de projecte europeu en matèria turística finançat pel programa H2020 en el qual hagin participat universitats és CHESS (Cultural Heritage Experiences through Socio-personal interactions and Storytelling)¹¹. Aquest projecte en el qual hi varen participar les universitats d'Atenes i de Nottingham es varen desenvolupar aplicacions digitals per apropar els museus a la població jove. La contribució de la Unió Europea va ser de 2.859.712€ (2011-2014) el que va suposar un 67% del cost total del projecte.

1.4. Finançament mitjançant l'àrea d'Empresa

COSME¹² és el programa per a la Competitivitat de les Petites i Mitjanes Empreses, un sector prioritari dins el Pla Juncker, ja que el 99% de les empreses europees són PIMES. Els seus objectius són facilitar finançament a les PIMES, millorar el seu accés als mercats, promoure

⁶ http://ec.europa.eu/environment/life/project/Projects/index.cfm?fuseaction=search.dspPage&n_proj_id=4_379

⁷ <http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/>

⁸ <http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/h2020-section/marie-sklodowska-curie-actions>

⁹ <http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/h2020-section/leadership-enabling-and-industrial-technologies>

¹⁰ <http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/h2020-section/europe-changing-world-inclusive-innovative-and-reflective-societies>

¹¹ <http://www.chessexperience.eu/>

¹² http://ec.europa.eu/growth/smes/cosme/index_en.htm

la cultura emprenedora entre els joves i dins d'aquest programa és el turisme té un paper molt destacat per la importància del turisme dins l'activitat econòmica a la Unió Europea i per què el turisme és un sector conformat majoritàriament per PIMES.

Dins d'aquest programa la Comissió Europea ha desenvolupat el Tourism Action Plan¹³ per millorar la competitivitat de les empreses en aquest sector. Els seus objectius són: diversificar l'oferta turística, oferir un turisme de qualitat sostenible, accessible, innovador i que contribueixi al creixement econòmic regional.

Dins COSME les universitats poden participar en les oportunitats de finançament que ofereix el Tourism Action Plan. Les accions han de girar entorn la promoció de productes turístics transnacionals sostenibles (com per exemple rutes culturals), la investigació en productes innovadors que podrien ésser explotats com a activitats turístiques culturals o accions dedicades a la mobilitat per sectors específics de població.

El finançament europeu pot arribar als 250.000€ per projecte i la seva durada sol ser de 18 mesos.

1.5. Finançament mitjançant l'àrea de Cultura i Educació

La Direcció General d'Educació i Cultura (DG EAC) de la Comissió Europea gestiona dos programes de finançament als quals les universitats poden accedir amb accions en matèria turística.

ERASMUS+¹⁴ és el programa que té com a objectiu millorar la formació i la inserció laboral mitjançant l'educació i la mobilitat europea. El nou Erasmus+ agrupa el que abans eren els programes Erasmus, Leonardo, Comenius, Erasmus Mundus, Tempus...

Les accions elegibles en matèria turística han de promoure la inserció al món laboral i la innovació creant oportunitats per continuar estudis especialitzats o desenvolupar xarxes de coneixement a on els estudiants es puguin desplaçar per ampliar les seves capacitats. A més, l'esport és una altra de les àrees de treball enfocada a la població jove.

Les universitats tenen una oportunitat excepcional en aquest programa, ja que es poden desenvolupar plans d'estudi especialitzats en turisme i obtenir finançament europeu. Les ajudes poden anar destinades tant a la cobertura completa d'anys acadèmics, ajudes directes a estudiants o mitjançant finançament a programes universitaris aprovats. Un exemple de projecte en aquest sentit és l'European Master in Tourism Management (EMTM)¹⁵ desenvolupat per la University of Southern Denmark, University of Ljubljana i la Universitat de Girona. Un pla d'estudis turístics de 3 anys especialitzat en el sector europeu i compartit entre els 3 centres. La Unió Europea ha assumit el cost total d'aquesta acció. Un total de 2.926.600€ (2010-2013) que es varen destinar a les despeses del consorci i a beques pels estudiants.

Europa Creativa¹⁶ és l'altre programa de la DG EAC dedicada als temes relacionats amb educació, cultura, mitjans audiovisuals, ... Les accions en turisme que poden rebre finança-

¹³ http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/tourism/index_en.htm

¹⁴ http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/index_es.htm

¹⁵ <http://www.emtmmaster.net/>

¹⁶ <http://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/>

ment a través d'aquest programa han d'anar dirigides a la producció cultural i audiovisual. Per exemple, intercanvis d'experiències, nous models de negoci, organització d'activitats culturals internacionals o estimular la creació artística europea. En funció de l'activitat el finançament pot arribar al 80% del cost total del projecte.

1.6. Finançament mitjançant l'àrea de Treball

EaSI¹⁷ és un programa de la Direcció General de Treball per promoure un alt nivell de qualificació professional per millorar les condicions laborals dels treballadors/-es i combatre la pobresa i l'exclusió social. En el subprograma PROGRESS¹⁸ hi poden participar universitats amb projectes que desenvolupin eines d'innovació social o polítiques d'experimentació que a través del turisme es resolguin problemàtiques d'atur i solidaritat social.

¹⁷ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1081>

¹⁸ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1082>